

CRNA GORA
UPRAVA ZA STATISTIKU

**REVIDIRANA METODOLOGIJA
ANKETE O RADNOJ SNAZI
2021. godina**

Podgorica, septembar 2021. godine

Revidirana metodologija Ankete o radnoj snazi od 2021. godine

Anketa o radnoj snazi (ARS) je istraživanje kojim se na slučajno izabranom uzorku domaćinstava, prikupljaju podaci sa ciljem da se pribave informacije o tržištu rada i karakteristikama radne snage. Cilj ovog istraživanja je dobijanje podataka o tri osnovne grupe stanovništva: zaposleni, nezaposleni i lica van radne snage – kao i podataka o njihovim socio-demografskim, obrazovnim i drugim karakteristikama (godine starosti, pol, obrazovanje, državljanstvo itd.).

Jedan od glavnih ciljeva ankete je da se pri definisanju ukupne zaposlenosti i nezaposlenosti primijene međunarodni standardi kako bi se ove kategorije mogle upoređivati sa istovjetnim kategorijama u drugim zemljama.

Anketa o radnoj snazi se sprovodi u skladu sa standardima i preporukama Međunarodne organizacije rada, kao i u skladu sa evropskim zakonodavnim aktima Savjeta i Parlamenta, i sa zahtjevima Evropskog zavoda za statistiku (EUROSTAT), u vezi sa metodologijom, organizacijom, procedurom uzorkovanja, dizajnom upitnika i definicijama zaposlenosti i nezaposlenosti.

Od 2021. godine Uprava za statistiku je prešla na novu, redizajniranu metodologiju Ankete o radnoj snazi. Promjena Ankete odvija se na osnovu i u skladu sa novom Uredbom (EU) 2019/1700 Evropskog parlamenta i Savjeta, koja je stupila na snagu 1. januara 2021. godine. Nova evropska regulativa zahtjeva od zemalja EU da primijene nove redizajnirane koncepte i metode u Anketi o radnoj snazi od 2021. godine.

U skladu sa navedenom regulativom kao i drugim delegiranim regulativama (Commission delegated regulation (EU) 2020/256, Commission delegated regulation (EU) 2020/257) i implementacionim regulativama (Commission implementing regulation (EU) 2019/2181, Commission implementing regulation (EU) 2019/2240, Commission implementing regulation (EU) 2019/2180, Commission implementing regulation (EU) 2019/2241) izvršene su izmjene u upitnicima i programima za obradu i proizvodnju rezultata.

Izmjene definicija su rezultat primjene odredbi „Rezolucije o statistici rada, zapošljavanja i nedovoljne upotrebe rada“ donijete 2013. godine na 19. Međunarodnoj konferenciji statističara rada u Ženevi i preporučene za upotrebu od strane Međunarodne organizacije rada (MOR).

Sprovođenje odredbi nove Rezolucije utiče na primjenu nešto drugačijih principa klasifikacije lica u grupu zaposlenih, što utiče i na nezaposlene kao i na lica van radne snage.

Promjene koje su u Anketi o radnoj snazi uvedene od 2021. godine se odnose na definicije i način specifikacije određenih kategorija stanovništva na tržištu rada – zaposlenih lica, nezaposlenih lica i lica van radne snage – kao i na opseg i obim varijabli posvećenih njihovim dodatnim karakteristikama.

Prema prethodnoj metodologiji zaposleni koji je bio odsutan sa posla duže od 3 mjeseca i koji je primao 50% ili više od svoje plate smatrao se zaposlenim. Prema novoj metodologiji, radnik koji je odsustvovao sa posla duže od tri mjeseca klasifikuje se kao nezaposlen ili lice van radne snage, osim u slučajevima:

- porodijskog odsustva, bolesti, preraspodjele radnih sati, obuke koju plaća poslodavac, roditeljskog odsustva ako je plaćeno ili ne traje duže od 3 mjeseca;
- sezonski radnik koji van sezone izjavi da obavlja aktivnosti u vezi sa održavanjem, obnavljanjem ili obavljanjem poslova, poput održavanja opreme (isključujući zakonske ili administrativne obaveze i aktivnosti u vezi sa plaćanjem poreza).

Ukratko, trajanje odsustva sa posla (duže ili kraće od 3 meseca) postaje preovlađujući kriterijum za klasifikovanje u grupu zaposlenih.

Definicija zaposlenih lica je promjenjena:

- ✓ uvođenjem gornje starosne granice za zaposlena lica (15-89 godina),
- ✓ uključujući u zaposleno stanovništvo:
 - neplaćene porodične radnike koji obavljaju poslove za članove porodice koji ne pripadaju njihovom domaćinstvu (ne žive u istom domaćinstvu),
 - sezonske radnike van sezone, ako nastavljaju da redovno obavljaju zadatke i dužnosti za posao ili biznis sa kojeg su odsutni, isključujući ispunjavanje zakonskih ili administrativnih obaveza,
 - lica koja nisu radila u referentnoj sedmici usled privremene odsutnosti ali imaju posao na koji će se vratiti (pojednostavljeni su kriterijumi kod nekih razloga odsustva pomoću kojih se klasifikuju lica u grupu zaposlenih, npr. lica na porodijskom odsustvu).
- ✓ isključujući iz zaposlenog stanovništva
 - Lica koja rade na svom poljoprivrednom gazdinstvu i koja proizvode poljoprivrednu robu i usluge namenjene isključivo ili uglavnom za ličnu potrošnju i istovremeno nemaju nikakav drugi posao.

Podaci o radnoj aktivnosti lica se prikupljaju za lica starosti 15-89 godina (do kraja 2020. starosna granica se odnosila na lica starosti 15 i više godina), za ostale članove domaćinstva, odnosno osobe mlađe od 15 godina i starije od 89 godina, prikupljaju se podaci koji se tiču opštih karakteristika domaćinstva, pa je analiza stanja na tržištu rada ograničena na lica starosti 15-89 godina.

Promjene upitnika nastale uvođenjem uniformisanog seta pitanja usmjerene su na poboljšanje međunarodne uporedivosti dobijenih podataka. Redefinisan je celokupan set pitanja kojim se utvrđuje status pojedinaca na tržištu rada.

U novom Eurostat-ovom modelu upitnika uvedeno je novo pitanje sa modalitetima koji se odnose na tzv. „male“ poslove („small jobs“), kao i na poslove koji se povremeno obavljaju (dostava hrane ili robe, usluge čišćenja, selidbe, baštovanstva, pružanje privatnih časova, čuvanje djece, starijih, kućnih ljubimaca i sl.). Kako je sve veća zastupljenost ovih poslova na tržištu rada, a ispitanici često propuste da ih navedu jer ih ne prepoznaju kao konkretan posao tako je cilj uvođenja novog pitanja njihov bolji obuhvat.

Osnovne definicije primjenjene u Anketi o radnoj snazi shodno novoj Metodologiji

Aktivno stanovništvo (ili radna snaga) uključuje sva lica starosti 15-89 godina koje se smatraju zaposlenima ili nezaposlenima u skladu sa dolje navedenim definicijama.

Aktivno stanovništvo (radnu snagu) čine sva zaposlena i nezaposlena lica starosti 15-89 godina.

Stopa aktivnosti predstavlja procenat aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu iste starosne grupe.

Zaposleno stanovništvo obuhvata lica starosti 15–89 godina, koja su, tokom nedjelje posmatranja, pripadala jednoj od sljedećih kategorija:

- ✓ Lica koja su tokom posmatrane nedjelje radila najmanje jedan sat za platu/profit (u gotovini, robi ili uslugama) makar jedan sat; takođe se računaju i lica koja dobijaju zaradu za obuku na poslu (pripravnici), uključujući pomažuće članove u porodičnom poslu;
- ✓ Lica koja imaju posao ili biznis sa kojeg su privremeno odsutna tokom cijele posmatrane nedjelje, ali su vezana za taj posao, kao što su:
 - Lica odsutna s posla zbog praznika, preraspodjele radnog vremena, bolovanja, porodijskog odsustva, obuke u vezi posla;
 - Lica koja su na roditeljskom odsustvu, bilo da primaju zaradu ili beneficije s posla s kojeg su odsutna, ili čije je očekivano trajanje roditeljskog odsustva do 3 mjeseca;
 - Sezonski radnici van sezone, ako nastavljaju da redovno obavljaju zadatke i dužnosti za posao ili biznis s kojeg su odsutni, isključujući ispunjavanje zakonskih ili administrativnih obaveza;
 - Lica koja nisu radila u posmatranoj nedjelji iz nekih drugih razloga, a čije je očekivano trajanje odsustva do 3 mjeseca;
 - Lica koja proizvode poljoprivredne proizvode i ako je glavni dio tih proizvoda namjenjen za prodaju ili razmenu (trampu).
- ✓ Neplaćeni porodični radnici - su lica koje pomažu drugom članu porodice da vodi poljoprivredno gazdinstvo ili drugi posao, a da pri tome nijesu bila plaćena za taj rad i pod uslovom da se ne smatraju

zaposlenima. Osobe koje rade u porodičnom preduzeću ili na poljoprivrednom gazdinstvu bez plate uključuju:

- Sina ili ćerku koji žive u tom domaćinstvu ili izvan tog domaćinstva,
- Žena koja pomaže mužu u njegovom poslu (u trgovini, poljoprivredi itd.)

U zaposlene nisu uključena lica koja proizvode robu isključivo ili uglavnom za sopstvenu upotrebu/potrošnju, volonteri kao i lica na neplaćenju obuci.

Stopa zaposlenosti predstavlja procenat zaposlenih u ukupnom stanovništvu iste starosne grupe.

Nezaposleno stanovništvo obuhvata lica starosti od 15 do 74 godina koja:

- ✓ u posmatranoj nedjelji nisu bila zaposlena u skladu sa navedenom definicijom zaposlenosti,
- ✓ su tokom prethodne četiri nedjelje aktivno tražila posao, bilo da su preduzimale aktivnosti u cilju traženja plaćenog zaposlenja ili samozaposlenja,
- ✓ Trenutno su raspoloživa za rad, odnosno raspoloživa su da počnu da rade kao plaćeni zaposleni ili samozaposleni, u roku od dvije nedjelje nakon nedjelje posmatranja.

Lica koja nisu tražila posao tokom prethodne četiri nedjelje jer su našla posao koji treba da počnu najkasnije do 3 mjeseca nakon nedjelje posmatranja i na raspolaganju su da preuzmu ovaj posao uključuju se u nezaposlena lica.

Stopa nezaposlenosti predstavlja procenat nezaposlenih u ukupnom broju aktivnog stanovništva iste starosne grupe.

U skladu sa novom metodologijom dolazi do promjene termina neaktivno stanovništvo u termin lica van radne snage.

Lica van radne snage obuhvataju:

- ✓ Lica mlađa od 15 godina;
- ✓ Lica starija od 89 godina;
- ✓ Lica starosti između 15 i 89 godina koja tokom posmatrane nedjelje nisu bila zaposlena, niti nezaposlena prema prethodno opisanim definicijama zaposlenosti i nezaposlenosti.

Stopa stanovništva van radne snage predstavlja procenat stanovništva van radne snage u ukupnom stanovništvu iste starosne grupe.

Pregled nastalih promjena kod određivanja statusa u zaposlenosti

Određivanje statusa u zaposlenosti	ARS nova metodologija	ARS stara metodologija
Lica koja su tokom posmatrane nedjelje radila najmanje jedan sat za platu ili profit	+	+
Lica koja proizvode poljoprivrednu robu i usluge, koje su isključivo ili većim dijelom namjenjene ličnoj potrošnji	-	+
Lica starija od 89 godina	-	+
Zaposleni radnici odsutni s posla zbog bolovanja i porodiljskog odsustva bez obzira na dužinu odsustva	+	+
Zaposleni radnici odsutni s posla zbog godišnjeg odmora, preraspodele radnog vremena, obuke u vezi s poslom do 3 mjeseca	+	+
Zaposleni radnici odsutni s posla zbog godišnjeg odmora, preraspodele radnog vremena, obuke u vezi s poslom, duže od 3 mjeseca	+	+ ako primaju 50% i više zarade; - ako primaju manje od 50% zarade
Lica na roditeljskom odsustvu do 3 mjeseca	+	+
Lica na roditeljskom odsustvu dužem od 3 mjeseca	-	+ ako primaju 50% i više zarade; - ako primaju manje od 50% zarade
Zaposleni radnici odsutni s posla zbog čuvanja dece ili nesposobnih odraslih, štrajka, ličnih razloga, obuke koja nije vezana za posao ili drugih razloga, osim onih već gore navedenih, do 3 mjeseca	+	+
Zaposleni radnici odsutni s posla zbog čuvanja dece ili nesposobnih odraslih, štrajka, ličnih razloga, obuke koja nije vezana za posao ili drugih razloga osim onih već gore navedenih, duže od 3 mjeseca	-	+ ako primaju 50% i više zarade; - ako primaju manje od 50% zarade
Samozaposleni, odsutni s posla, koji poseduju opremu od značajne vrednosti, kancelariju, imanje, reklamu	nije relevantno	+

Određivanje statusa u zaposlenosti	ARS nova metodologija	ARS stara metodologija
Samozaposleni odsutni s posla zbog godišnjeg odmora, preraspodele radnog vremena, bolovanja, porodiljskog odsustva, obuke u vezi s poslom bez obzira na dužinu odsustva	+	nije relevantno
Samozaposleni odsutni s posla zbog čuvanja dece ili nesposobnih odraslih, štrajka, ličnih razloga, obuke koja nije vezana za posao ili drugih razloga osim onih navedenih pod prethodnom stavkom, do 3 mjeseca	+	nije relevantno
Sezonski radnici van sezone koji nastavljaju da obavljaju zadatke za posao s kojeg su odsutni, u slučaju odsustva do 3 mjeseca	+	+
Sezonski radnici van sezone koji nastavljaju da obavljaju zadatke za posao s kojeg su odsutni, u slučaju odsustva dužem od 3 mjeseca	+	nije relevantno
Sezonski radnici van sezone koji ne nastavljaju da obavljaju zadatke za posao s kojeg su odsutni, u slučaju odsustva do 3 mjeseca	-	+
Sezonski radnici van sezone koji ne nastavljaju da obavljaju zadatke za posao s kojeg su odsutni, u slučaju odsustva dužem od 3 mjeseca	-	+ ako primaju 50% i više zarade; - ako primaju manje od 50% zarade
Pomažući članovi odsutni s posla do 3 meseca	+	+
Pomažući članovi odsutni s posla duže od 3 meseca bez obzira na razlog odsustva	-	-

Usled nastalih promjena u metodologiji Ankete o radnoj snazi od prvog kvartala 2021. godine u odnosu na prethodno primjenjivanu metodologiju ne obezbjeđuje se uporedivost podataka sa prethodnim periodima.

Kako bi se ispitali efekti promjene metodologije i obezbijedili elementi za reviziju najvažnijih statističkih pokazatelja (nivoi zaposlenosti i nezaposlenosti), a radi dobijanja uporedive serije prethodnih podataka sa podacima od 2021. godine, u toku je sprovođenje pilot istraživanja. Rad u vezi sa procjenom uticaja uvedenih promjena na dobijene rezultate biće završen u prvom kvartalu 2022. godine.